УДК. 636.237.23.082.2

СУЧАСНИЙ СТАН ПОПУЛЯЦІЇ СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ У ПЛЕМІННИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ

Л. В. Бондарчук, к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Проаналізовано стан галузі вітчизняного скотарства, роль І місце в ньому однієї із найпоширеніших світових порід – симентальської. Визначена динаміка поголів'я , молочна продуктивність, показники відтворної здатності, росту і розвитку молодняку в суб'єктах племінної справи в розрізі областей України.

Ключові слова:*симентальська порода, поголів'я, молочна продуктивність, породи великої рогатої худоби, племінні господарства.*

Постановка проблеми. Основним стратегічним завданням України залишається забезпечення продовольчої безпеки, зокрема стабілізації розвитку галузі тваринництва в агропромисловому секторі економіки. Вирішальну роль в цьому може зіграти реалізація генетично запрограмованої продуктивності різних порід великої рогатої худоби. Особливу цінність серед порід комбінованого, а вірніше сказати універсального напрямку продуктивності була і залишається симентальська порода. Вона вирізняється широким спектром пристосованості до різних кліматичних умов, стійкістю до захворювань, високою плодючістю,тривалістю продуктивного використання. За рахунок повноцінної годівлі ця порода відрізняється високими показниками молочної і м'ясної продуктивності. Враховуючи соціально-економічну ситуацію, яка останніми роками склалась в Україні, необхідність знань про стан порід в нашій країні вкрай необхідний. Взаємозв'язок генотипу і паратипових факторів дозволяє знайти шляхи поліпшення продуктивності в породотворному процесі і в подальшому дасть можливість працювати над створенням нових порід, типів, ліній.

Мета досліджень. Вивчити стан галузі молочного скотарства в Україні, сформувати базу породного складу великої рогатої худоби в суб'єктах племінної справи та визначити місце і роль, колись найпоширеніший породі в Україні – симентальської.

Матеріал і методи. За даними кількісних і якісних показників, поданих до Державного племінного реєстру за 2014 рік, проведений моніторинг цих показників та проведений аналітичний огляд поданої інформації [5].

Результати досліджень.

За мінімальною нормою споживання, наприклад молочних продуктів в межах 340 кг, середньостатистичний українець отримує лише 59 %. Виробництво молока за останні 15 років коливається в межах 12,7-10.: млн.т. (рис.1), при цьому основні обсяги виробництва припадають на фермерські і дрібні селянські господарства, які складають біля 82 % (табл.2). Не сприятливі кліматичні умови, диспаритет цін, низька купівельна спроможність населення, застаріле технічне обладнання в сільськогосподарських підприємствах, неякісна сировина в дрібноселянських господарствах зумовлює занепад вітчизняного тваринництва. Низка програм, прийнятих на державному та регіональному рівнях . поки що не змогли стабілізувати галузь тваринництва. Соціально-економічна ситуація, яка склалась в Україні призвела до стрімкого зниження поголів'я великої рогатої худоби. Останні дані Державної служби статистики свідчать, що зменшення поголів'я великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності за останні 25 років достатньо суттєве. Якщо наприкінці 90-х років в Україні налічувалось 8. 37 млн. голів, то в 2015 – залишилось 2,3 млн. корів, причому 530 тис. з них в агропромислових підприємствах, це - 6,4% до минулого року (рис 2.) [2,4].

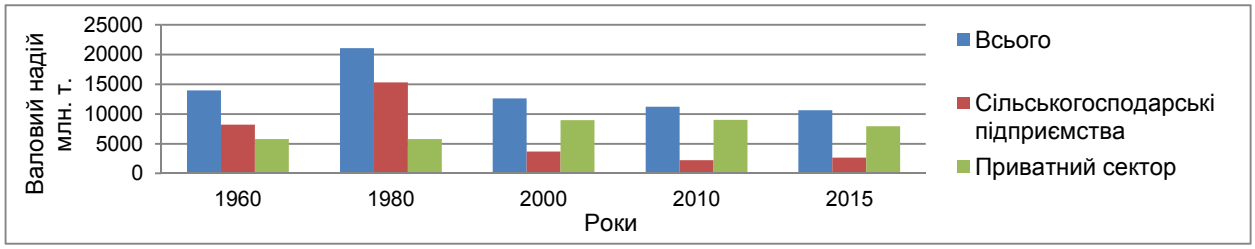

Рис.1 Виробництво молока в Україні станом на 01.01.2016

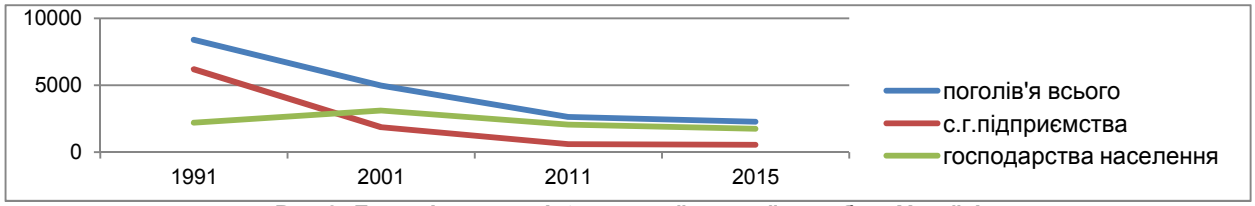

Рис 2. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в Україні

Фактично в країні майже 74,8 % всього молока продовжують виробляти господарства населення, тоді, як решта, надходить від аграрних підприємств. Водночас, порівняно з минулими роками, в секторі селянських господарств населення спостерігається зниження їх питомої ваги у загальному обсязі виробництва молока. Зокрема, якщо в 2010 р. їх частка у виробництві становила 80,3 %, то в 2015-му знизилася до 74,8 %.

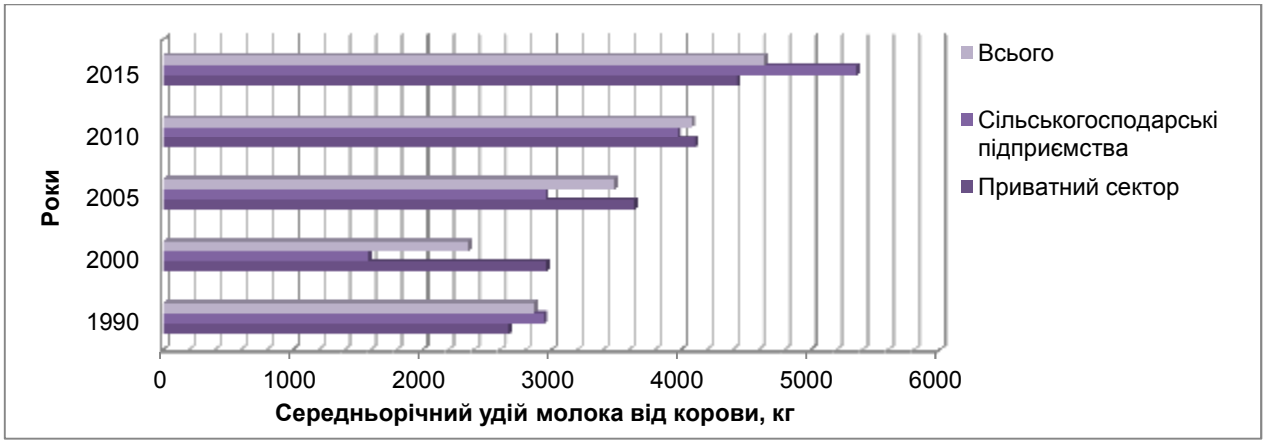

Рис 3. Молочна продуктивність великої рогатої худоби в Україні станом на 01.01.2016

Як позитив, можна зазначити підвищення продуктивності до 5352 кг молока на корову, особливо в сільськогосподарських підприємствах, за п'ять останніх років. Значний генетичний потенціал, особливо новітніх українських порід дає змогу сподіватися на збереження вітчизняної молочної галузі.

Історія створення порід пройшла більш ніж столітню еволюцію розвитку від англійських заводчиків до експериментальних досліджень українських класиків-селекціонерів, накопичуючи кращі надбання, методи, системний підхід та застосування сучасної науки і технологій. Використання сучасних ефективних програм селекції з молочною і м'ясною худобою, застосовуючи кращий світовий племінний генофонд українські науковці-селекціонери змогли не тільки зберегти вітчизняні, але і вивести нові осучаснені породи великої рогатої худоби. Сучасний породний фонд України в суб'єктах племінного господарювання представлений поголів'ям майже в 400000 голів, з них більше половини - племінні корови (табл. 1) [5].

1.Наявність поголів'я молочних порід в племінних господарствах України

Породи	Наявність корів різних порід, голів		
	Всього	В т. ч корів	%
Айрширська	965	482	0,12
Англерська	1019	333	0,26
Білоголова українська	535	190	0,14
Бура карпатська	591	270	0,15
Голштинська	23215	10317	5,96
Голштинська (європейської селекції)	10185	4932	2,61
Лебединська	2822	1225	0,72
Пінцгау	87	38	0,02
Симентальська	14285	6093	3,67
Симентальська (австрійської селекції)	152	63	0,04
Українська бура молочна	1191	479	0,31
Українська червона молочна	25515	10599	6,55
Українська червоно-ряба молочна	87874	34017	22,5
Українська чорно-ряба молочна	224125	81685	57,6
Червона польська	1565	575	0,40
Червона степова	11845	4527	3,04
Швіцька	180	100	0,05
Всього	389730	153638	100

Із 15 молочних порід перевагу в племінних господарствах України мають українська чорно-ряба молочна (57,6%), українська червоно-ряба молочна(22,5%), українська червона молочна(6,55%), голштинська (5,96%) і симентальська (3,67%). За чисельністю племінного поголів'я сучасні українські породи мають значну перевагу над породами, які мають світове значення, але в Україні нині мають статус аборигенних, або навіть зникаючих. Це відноситься, наприклад, до українських сименталів.

За аналітичними даними до 1990 року в господарствах України симентальська худоба власної селекції за чисельністю поголів'я займа-

ла перше місце [6]. Унікальність цієї породи полягає в тому, що завезене зі Швейцарії племінне поголів'я симентальської худоби,шляхом поглинального схрещування і розведенням помісей бажаного типу в собі, сформувало популяцію українських сименталів з підвищеною молочною і м'ясною продуктивністю, невибагливими до умов годівлі і утримання, високим використанням грубого корму, відмінним здоров'ям та чудовими акліматизаційними і адаптаційними здатностями до різних кліматичних умов України. Завдяки властивості поєднувати в собі високу молочність і добрі м'ясні якості при достатньо вираженій скоростиглості, тривалості використання, міцності конституції симентальська порода мала широке поширення серед усіх областей України. Ця худоба, стала материнською основою для створення спеціалізованих молочних і м'ясних порід, зокрема української червоно-рябої молочної породи, яка за рейтингом українських порід посідала 2 місце [1].

Серед областей України лише деякі області зуміли зберегли в племінних господарствах чисельність поголів'я симентальської худоби (рис.4). Із більше ніж 14 тис голів різних вікових категорій 40% припадає на племінні господарства Чернігівської та 22% у Вінницькій областях.

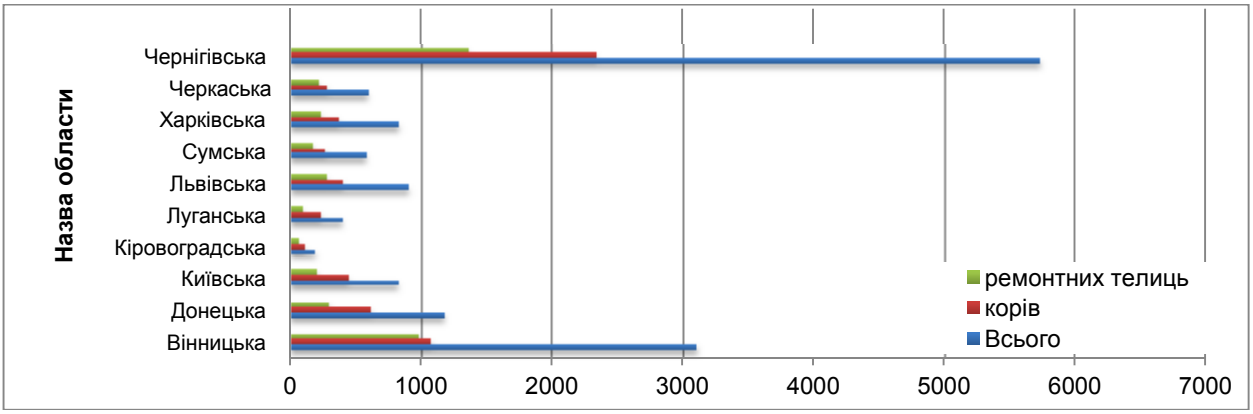

Рис.4 Наявність поголів'я симентальської породи в племінних господарствах України в розрізі областей

Молочна продуктивність європейської популяції знаходиться на рівні 5000-6700 кг молока, з вмістом жиру 3,83-4,18%, хоча корови-рекордистки мають продуктивність на рівні 10000 кг молока за лактацію. За звітністю племінних господарств, основною метою яких, є забезпечити селекційний процес в напрямку збільшення молочної і м'ясної продуктивності до рівня генетичного потенціалу, українські сименталі за молочною продуктивністю в деяких областях України не поступаються сименталам, яких розводять в інших країнах [3]. Так, в племінних господарствах Чернігівської області від корів за першу – третю лактації отримали по 5055-5566 кг молока з кількістю молочного жиру та білка відповідно 126, 99 – 186. 147 кг, та в Київських суб'єктах племінної справи від корів надоїли 5914-6162 кг молока з 223, 192 – 218, 199 кг молочного білка та протеїну. В решті областей продуктивність симентальської худоби була на рівні 3439кг (Вінницька обл.) – 5386 кг (Сумська обл.) молока на фуражну корову (табл. 2).

2. Молочна продуктивність симентальської худоби в племінних господарствах України в розрізі областей

Назва областей	1 лактація,кг			3 лактація і старше,кг		
	надій	молочний жир	молочний білок	надій	молочний жир	молочний білок
Вінницька	3713	141	-	3439	133	-
Київська	5914	223	192	6162	218	199
Кіровоградська	4344	166	139	4670	186	149
Львівська	3193	116	88	3855	144	121
Сумська	4448	168	137	5386	217	166
Харківська	4820	181	149	4956	181	153
Черкаська	3291	126	99	4732	186	147
Чернігівська	5055	189	144	5566	207	169
Всього	4700	177	141	5164	196	161

Аналогічні показники отримані при розподілі корів за надоєм найвищої лактації в племінних господарствах України в розрізі областей (табл.3).

3.Розподіл корів симентальської породи за надоєм найвищої лактації в племінних господарствах України в розрізі областей

Назва областей	Розподіл корів за надоєм, голів				Середній надій ,кг
	6001-7000	7001-8000	8001-9000	9001 і більше	
Вінницька	99	16	6		5592
Київська	73	62	22	16	5932
Львівська	6	-	-	-	3589
Сумська	41	2			4670
Харківська	47	22	3		5620
Черкаська	11				5386
Чернігівська	96	20	7-		5808
Всього	416	141	57	28	5215

Найбільша кількість корів, яка має достатньо високу продуктивність для симентальської породи, на рівні 6000-7000 кг молока, а саме більше 70, утримується в господарствах Київської, Вінницької та Чернігівської областей.

Кращими племінними господарствами з розведення симентальської породи в України в розрізі областей визнані ТОВ « СП «Шупики» з продуктивністю корів 6714 кг, ПАТ «ПЗ «Агро - Регіон» 5793 Київської, СФГ «Урожай» - 5720 кг Сумської, ПАТ «ПЗ «Червоний велетень» -5620 кг Харківської, СТОВ «Вільшанка» - 5386кг Черкаської, ТОВ «Рожнівка-Агро» - 6519кг, СТОВ «Віра» - 6274кг, ПП «АФ «Чорний Ріг» - 5717 кг, ТОВ «АФ ім. Шевченка» - 5178кг Чернігівської областей.

За показникам відтворювальної здатності симентальська худоба не відрізняється від інших порід в Україні (табл.4). біологічною особливістю тварин є збільшення понад нормативних значень, показників відтворної здатності із збільшенням молочної продуктивності, що притаманне племінним господарствам.

4.Показники відтворної здатності корів симентальської породи в племінних господарствах України в розрізі областей

Назва областей	Показники			
	Вік телиць при 1 осіменінні,дн.	Жива маса телиць при 1 осіменінні,кг	Тривалість сервіс-періоду, дн.	Вихід телят на 100 корів
Вінницька	495-645	380-490	49-82	96
Київська	434-540	350-422	96-124	74
Кіровоградська	540	396	61	98
Львівська	480-540	368-385	70-170	84
Сумська	547-600	383-445	50-139	94
Харківська	530-549	380-415	116-140	77
Черкаська	555	361	72	96
Чернігівська	480-645	380-415	94-163	77
Всього	434-786	350-490	49-170	88

Селекція сименталів була спрямована як за молочною так і м'ясною продуктивністю, що передбачало одержання корів великих за розмірами і живою масою і в селекційні індекси включений такий показник, як екстер'єрний тип. Тому показники живої маси ремонтного молодняку, вирощеного в умовах племінних господарств різних областей характеризується достатньо високими показниками вирощування, м'ясними і відгодівельними якостями (табл. 5).

5.Показники живої маси молодняку симентальської породи в племінних господарствах України в розрізі областей

Назва областей	Жива маса ремонтного молодняку у віці, кг		
	6	12	18
Вінницька	154-187	283-345	380-435
Київська	172-190	286-394	380-520
Львівська	170-175	280-305	380-385
Сумська	170-186	286-305	381-445
Харківська	170-174	280-306	380-415
Черкаська	159	271	258
Чернігівська	169-185	283-324	381-423
Всього	154-190	271-394	258-520

Достатньо висока жива маса у повновікових тварин , зумовлює на рівні геному у нащадків посилену інтенсивність росту і відповідно високі середньодобові прирости.

Сименталі набули популярності в світі , як галузь м'ясного скотарства. Більше ніж 15 країн світу використовують цю породу для промислового схрещування при створенні спеціалізованих м'ясних порід. Проте на державному рівні, а особливо і в суб'єктах племінного господарювання, м'ясне скотарство, м'яко кажучи, знаходиться в занедбаному стані. На прикладі поширення

симентальської худоби (табл.6) спостерігаємо практично знищення галузі.

6. Наявність поголів'я симентальської породи м'ясного напряму продуктивності в племінних господарствах України в розрізі областей

Назва областей	Наявність поголів'я , голів		
	Всього	корів	бугаїв-плідників
Івано-Франківська	224	105	-
Київська	1201	556	10
Львівська	87	38	-
Черкаська	704	302	5
Чернівецька	525	258	6
Чернігівська	1356	715	14
Всього	4097	1974	35

Висновок: Сименталі - одна із класичних, найстаріших і найвідоміших порід світу. За часів свого розвитку і удосконалення, набула розповсюдження практично в усіх континентах і завдяки високій універсальній продуктивності, доброму здоров'ю і плодючості, витривалості і невибагливості, пристосованості до технологій утримання та широкому використанні для промислового схрещування роблять її неперевершеним надбанням світового генофонду. Збереження генетичного потенціалу українського симентала дозволить зміцнити галузь вітчизняного тваринництва , як у збільшенні кількості так і покращання якісних показників сировини і продукції.

Список використаної літератури:

1. Вінничук Д.Т. Ретроспективний аналіз довголіття симентальських корів/ Д.Т.Вінничук, Г.П. Котенджі // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво». Суми.2010. Вип.12(18). - С.21-26

2. Войтенко С. Ситуація в галузі молочного скотарства/ С.Войтенко// е - конференція Тернопольская государственная сельскохозяйственная опытная станция ИКСХП НААН.- 2015

3. Гузєєв Ю. Симентальська худоба – порода світового значення/Ю.Гузєєв, І. Гончаренко., Д.Вінничук // Тваринництво України. -2014. - №7. -С. 25-28

4. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. Електронний ресурс: Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

5. Державний племінний реєстр. Київ - 2014

6. Капралюк О. В. Еволюція симентальської породи великої рогатої худоби комбінованого напрямку продуктивності/ О. В. Капралюк // Тваринництво України - 2012.- №10.- С. 36-41

Бондарчук Л.В. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПОПУЛЯЦИИ СИММЕНТАЛЬСКОЙ ПОРОДЫ В ПЛЕМЕННЫХ ХОЗЯЙСТВАХ УКРАИНЫ

Проанализировано состояние отрасли отечественного скотоводства, роль и место в нем одной из популярнейших мировых пород – симментальской. Определена динамика поголовья, проанализирована молочная продуктивность, основные показатели воспроизводительной способности, роста и развития молодняку симментальской породы в субъектах племенного дела в разрезе областей Украины.

Ключевые слова: *симментальская порода, поголовье, молочная продуктивность, породы крупного рогатого скота, племенные хозяйства.*

Bondarchuk L.V. MODERN STATE OF THE POPULATION SIMMENTAL BREEDING AT THE FARMS OF UKRAINE.

The domestic cattle industry, the role and place of the world's most popular breedings – Simmental are analyzed. The dynamics of livestock, milk production the main indicators of reproductive capacity, growth and development of young Simmental in subjects of breeding in the regions of Ukraine are determined.

Key words*: Simmental breed, livestock, milk production, cattle breeds, breeding farms.*

Дата надходження до редакції: 03.06.2016 р.

Рецензент: доктор с.-г. наук, професор Ю. В. Бондаренко
доктор с.-г. наук, доцент А. М. Салогуб